

*Dr Sandra Fišer-Šobot, asistent
Pravnog fakulteta u Novom Sadu*

ROK ZA OBAVEŠTAVANJE O NESAOBRAZNOSTI ISPORUČENE ROBE U MEĐUNARODNOM I DOMAĆEM PRAVU

Sažetak: *Kupac gubi pravo da se poziva na nedostatak saobraznosti robe ako o tome ne obavesti prodavca. Obaveštenje proizvodi pravno dejstvo samo ako je uredno i blagovremeno. S obzirom da propuštanje obaveštenja ima veoma stroge posledice pitanje rokova za stavljanje prigovora ima naročit značaj.*

U radu su analizirane pravne norme kojima su regulisani rokovi za obaveštavanje o nesaobraznosti isporučene robe u međunarodnoj i domaćoj trgovini, kao i relevantna sudska i arbitražna praksa.

Ključne reči: *ugovor o prodaji, nesaobraznost robe, obaveštenje o nesaobraznosti, rok za obaveštavanje, Bečka konvencija, Zakon o obligacionim odnosima.*

1. Uvod

Kupac gubi pravo da se poziva na nesaobraznost isporučene robe i da se koristi pravnim sredstvima ako uredno i blagovremeno ne obavesti prodavca o postojanju i prirodi nedostataka. Obaveštenje o nesaobraznosti će proizvoditi pravno dejstvo ako ispunjava uslove u pogledu sadržine, forme i adresata kojima je upućeno. Pored toga, obaveštenje mora biti blagovremeno. Upravo rokovi u kojima je kupac dužan da obavesti prodavca o nesaobraznosti isporučene robe su predmet analize u ovom radu.

Ustanovljavanje vremenskog okvira za reklamaciju je u interesu obe ugovorne strane kod ugovora o prodaji. Prodavac zna u kom trenutku će obaveza isporuke biti definitivno izvršena i zaštićen je od nerazumnih

zahteva kupca. S druge strane, kupac zna da će mu samo blagovremen prigovor omogućiti korišćenje pravnim sredstvima.

2. Rok za stavljanje prigovora

Pravilima u međunarodnoj prodaji je predviđeno da je kupac dužan da obavesti prodavca o prirodi nedostatka u razumnom roku. U čl. 39(1) *Konvencije Ujedinjenih nacija o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe*¹ (u daljem tekstu: BK, Bečka konvencija) je određen početak razumnog roka, dok je njegovo trajanje, pa samim tim i kraj, u praksi veoma često bilo sporno i određivano je na različite načine. U svakom slučaju, kupac gubi pravo da se pozove na nedostatak saobraznosti robe, ako o njemu nije obavestio prodavca najkasnije u roku od dve godine računajući od dana stvarne predaje robe kupcu, izuzev kad je taj rok nesaglasan sa ugovorenim garantnim rokom².

U srpskom pravu, kod ugovora u privredi je kupac dužan da prodavca obavesti o nedostacima bez odlaganja. Početak roka se različito određuje u zavisnosti od toga da li se radi o vidljivim ili skrivenim nedostacima³. Razlozi postojanja tako kratkog roka su sledeći. Prvo, kod ugovora u privredi su isporuke veće vrednosti i potrebno je brzo ustanoviti u kakvom je stanju roba stigla i kad su nastale mane. Odlaganje obaveštavanja nosi opasnost da neće biti moguće utvrditi da li su nedostaci nastali do trenutka za koji prodavac odgovara. Drugo, kod brzog prigovora prodavac može da disponira robom. I na kraju, kupac ne može neopravdano odugovlačiti sa prigovorom da bi ostvario povoljniju cenu⁴. Krajnji rok za reklamaciju u srpskom pravu je šest meseci od predaje stvari, izuzev kad je ugovorom određen duži rok⁵.

I kod međunarodne i kod domaće prodaje su norme kojima je regulisano vreme za obaveštavanje dispozitivne, pa strane mogu ugovoriti i drugačiji rok, što se u praksi često i događa.

2.1. Početak roka

U međunarodnoj i domaćoj prodaji su prihvaćena slična rešenja u pogledu početka roka za stavljanje prigovora. Pre razmatranja konkretnih rešenja treba ukazati na sledeće. Dok se u *Jednoobraznom zakonu o me-*

---

¹ Sl. list SFRJ 10/1/84 od 31.12.1984.

² Čl. 39(2) BK.

³ Videti čl. 481(1) i 482(1) ZOO.

⁴ Videti više kod *Komentar Zakona o obligacionim odnosima*, knjiga I, redaktori Blagojević, Krulj, Beograd, 1980, str. 978.

⁵ Videti čl. 482(2) ZOO.

đunarodnoj prodaji telesnih pokretnih stvari (u daljem tekstu: ULIS) i *Zakonu o obligacionim odnosima* (u daljem tekstu: ZOO) jasno pravi razlika između vidljivih i skrivenih nedostataka, dotle u BK takvo razlikovanje ne postoji. Međutim iz čl. 39(1) BK proizlazi da je različit početak roka za obaveštavanje kod vidljivih i skrivenih nedostataka. Imajući navedeno u vidu odvojeno ćemo analizirati početak roka kod vidljivih i skrivenih nedostataka.

2.1.1. Vidljivi nedostaci

Prema čl. 39(1) BK za početak razumnog roka je merodavan ili trenutak utvrđenja nedostatka ili trenutak kad je nedostatak morao biti otkriven. Najpre, kod vidljivog nedostatka rok počinje da teče kad ga kupac *stvarno otkrije*. Pritom je nebitan način saznavanja nedostatka. Naime, nevažno je da li je kupac sam otkrio nedostatak pregledom robe ili pukim slučajem ili je za njega saznao na osnovu reklamacije svojih mušterija. Za početak roka je merodavno da je kupac utvrdio nesaobraznost. Utvrđenje nesaobraznosti postoji, kad kupac oko nesaobraznosti može biti toliko siguran, da bi kao razuman kupac preduzeo korake u pokretanju postupka⁶. Trenutak u kome će stvarno biti utvrđena vidljiva nesaobraznost robe zavisi od okolnosti konkretnog slučaja, odnosno to može biti bilo koji trenutak pre ili u toku roka za pregled robe. Moguće je da kupac utvrdi nedostatke na robu i pre nego što je prodavac u celini izvršio obavezu isporuke. Naime, zamislivo je da kod isporučene mašine nedostatak postane vidljiv i pre završetka montaže od strane prodavca⁷. Potom, nesaobraznost (npr. očigledna razlika u količini ili oštećena staklena ambalaža mineralne vode) može biti ustanovljena prilikom predaje robe. Naravno nedostaci se mogu otkriti i prilikom pregleda.

Alternativno razuman rok počinje da teče od momenta kad je kupac *morao otkriti* nedostatak. Nedostatak je kupac morao otkriti najkasnije po isteku roka predviđenog za pregled robe u skladu sa čl. 38 BK, odnosno početak razumnog roka predstavlja kraj roka za pregled robe iz čl. 38 BK. Potpuno je svejedno da li je pregled robe izvršen. Kad kupac nije pregledao robu, rok za obaveštavanje počinje od hipotetički potrebnog vremena za pregled⁸. Kad se razuman rok određuje na ovaj način polazi se od pretpostavke da su u toku pregleda robe utvrđeni vidljivi nedostaci, a da

---

⁶ Tako Staudinger, Magnus, *Wiener UN-Kaufrecht (CISG)*, Berlin, 2005, str. 413, 414; Krüger, Westermann, *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Band 3, 4. Auflage, München, 2004, str. 2390.

⁷ Videti više kod Krüger, Westermann, *nav. delo*, str. 2390.

⁸ Staudinger, Magnus, *nav. delo*, str. 413.

eventualno neotkrivanje takvih nedostataka počiva na nepravilno izvedenom pregledu⁹. Prema tome, momenat kad je kupac nedostatak morao otkriti predstavlja krajnji momenat za početak razumnog roka kod vidljivih nedostataka.

Kod prevremene isporuke rok za obaveštavanje ne počinje da teče do ugovorenog vremena isporuke, čak i ako je kupac stvarno otkrio nedostatak pre tog datuma¹⁰.

Početak roka se ne odlaže ako kupac izvrši potreban pregled iz čl. 38 BK i otkrije nedostatke, a potom odloži obaveštavanje zbog odluke da izvede i poseban stručni pregled radi utvrđivanja uzroka nesaobraznosti. Kupac može u ovom slučaju izgubiti pravo da se poziva na nesaobraznost zbog neblagovremenog obaveštenja. Takođe, izvođenje dodatnih pregleda za obaveštavanje prodavca prema čl. 39(1) BK nije potrebno.

Naš zakon *vidljivi nedostatak* određuje kao nedostatak koji se mogao otkriti uobičajenim pregledom prilikom preuzimanja stvari.¹¹ Iako ZOO u čl. 481(1) povezuje otkrivanje nedostataka sa izvršenjem pregleda robe smatramo da nije od značaja na koji način je kupac saznao za nedostatak. Isto tako, to ne znači da kupac pregled mora i izvršiti, nego da je nedostatak takav da se može utvrditi prilikom uobičajenog pregleda. Da li je kupac mogao ustanoviti vidljivi nedostatak procenjuje se *objektivno* tj. prema brižljivom licu sa prosečnim znanjem i iskustvom istog zanimanja i struke kao kupac.

Rok za stavljanje prigovora na vidljive mane počinje da teče različito u zavisnosti od toga da li obe strane prisustvuju pregledu ili ne. Ako je pregled izvršen *u prisustvu obeju strana*, kupac je dužan saopštiti prodavcu *odmah* svoje primedbe zbog vidljivih nedostataka¹². «*Odmah* znači vrijeme dok se obavlja pregled stvari i vrijeme neposredno nakon dovršetka pregleda stvari dok su stranke još u međusobnom kontaktu».¹³ Prigovor će proizvoditi dejstvo samo ako se uputi licu koje punovažno prisustvuje pregledu, a smatra se da su pregledu prisustvovala obe strane ako su bile lično prisutne ili ako je pregled izvršen u prisustvu njihovih za-

---

⁹ Videti više kod Krüger, Westermann, *nav. delo*, str. 2390.

¹⁰ Schlechtriem, Schwenger, *Commentary on the UN Convention of the International Sale of Goods (CISG)*, 2nd (English) edition, New York, 2005, str. 470.

¹¹ Čl. 482(1) ZOO definiše *skriveni nedostatak* kao nedostatak koji se nije mogao otkriti uobičajenim pregledom prilikom preuzimanja stvari. *A contrario*, *vidljivi nedostatak* je onaj koji je mogao biti otkriven pri uobičajenom pregledu prilikom preuzimanja robe.

¹² Videti čl. 481(2) ZOO.

¹³ Vizner, Bukljaš, *Komentar Zakona o obveznim (obligacionim) odnosima*, knjiga 3, Zagreb, 1979, str. 1610, 1611.

konskih zastupnika ili lica sa punomoćjem da u njihovo ime prisustvuju pregledu¹⁴. Punomoćje mora sadržati ovlašćenje na preduzimanje pravnih radnji koje se odnose na predaju i preuzimanje robe. Među *odsutnim stranama* vreme za obaveštavanje počinje da teče od momenta kad je kupac pregledom ustanovio da roba ima vidljivi nedostatak. Iako to ZOO ne predviđa izričito, smatramo da ako roba nije pregledana, rok za stavljanje prigovora počinje da teče od momenta kad je isteklo vreme potrebno za pregled robe.

I na kraju, pod određenim okolnostima početak roka za stavljanje prigovora može biti odložen. Naime, ako je kupac otpremio stvar dalje bez pretovara, a prodavcu je pri zaključenju ugovora bila poznata ili morala biti poznata mogućnost dalje otpreme, pregled stvari može biti odložen do njenog prispeća u novo mesto opredeljenja, i u tom slučaju kupac je dužan da prodavca obavesti o nedostacima čim je po redovnom toku stvari mogao za njih doznati od svojih klijenata. Prema tome, odlaganje početka roka za stavljanje prigovora je moguće ako se ispune sledeće pretpostavke. Najpre, potrebno je da je kupac stvar dalje otpremio bez pretovara. I drugo, potrebno je da prodavcu prilikom zaključenja ugovora bila poznata ili morala biti poznata mogućnost dalje otpreme. Kao relevantan se uzima trenutak zaključenja ugovora, jer prodavac tada može da proceni da li je spreman da snosi takav rizik. Nedostatke, u ovom slučaju, utvrđuje kupčev kupac i reklamira ih kupcu, koji je dužan da obavesti prodavca čim za njih sazna. Međutim, pošto je prodavac kod zaključenja ugovora znao za mogućnost dalje otpreme robe, prema našem mišljenju, kupčev kupac prigovor može uputiti i direktno prodavcu. U tom slučaju bi se primenilo gore navedeno pravilo o utvrđivanju nedostataka među odsutnim stranama tj. kupčev kupac bi prodavca morao obavestiti bez odlaganja. Ovakve situacije su veoma česte kod ugovora u privredi, a do donošenja ZOO su zbog nepostojanja regulative bile predmet brojnih sporova. Navedeno rešenje je preuzeto iz čl. 38(3) ULIS, a poznaje ga i Bečka konvencija (čl. 38(3) BK). Svrha ovog pravila je da olakša promet.

2.1.2. *Skriveni nedostaci*

Mane na robi koje se mogu utvrditi samo njenom upotrebom predstavljaju skrivene mane¹⁵. Takve mane se najčešće javljaju kod mašina i postrojenja, gde se one pokazuju tek stavljanjem u pogon i radom u odre-

---

¹⁴ Videti više u *Komentarju Zakona o obligacionim odnosima*, knjiga II, redaktori Perović, Stojanović, Kragujevac, Gornji Milanovac, 1980, str. 84.

¹⁵ Presuda Vrhovnog privrednog suda SI-160/58. Navedeno prema *Komentarju Zakona o obligacionim odnosima*, knjiga II, redaktori Perović, Stojanović, str. 86.

denom vremenskom periodu. Takođe, skrivenim se smatraju i nedostaci koji se ispoljavaju postepeno.¹⁶ I poslednje, kod robe u originalnom pakovanju se uobičajeni pregled ograničava na ispitivanje pakovanja. Stoga, ako se kasnije utvrdi da je isporučena roba imala mana, prodavac za njih odgovara kao za skrivene mane.¹⁷

Skrivena nesaobraznost postoji kad kupac nedostatke nije mogao ili nije morao utvrditi pravilnim pregledom iz čl. 38 BK. Rok za obaveštavanje u ovom slučaju počinje da teče od momenta *stvarnog otkrivanja nedostatka*. Ovakvo rešenje je razumljivo jer se skrivenoj nesaobraznosti može prigovoriti tek kad se ona pokaže. Sumnja da nedostatak postoji nije dovoljna, nego je potrebno da njegovo postojanje bude utvrđeno sa sigurnošću. Ako npr. mašina tokom upotrebe uzrokuje totalnu štetu i ako kupac ne može da odredi da li je šteta nastala usled nedostataka na mašini ili usled greške u upotrebi, ne postoji utvrđenje nesaobraznosti u smislu čl. 39 BK¹⁸. Način na koji će nesaobraznost biti utvrđena nema značaj tj. svejedno je da li je kupac nedostatak otkrio sam prilikom upotrebe ili je za nju saznao na osnovu reklamacije svoje mušterije.

Videli smo da je kod vidljivih mana robe krajnji trenutak od koga počinje da teče razumni rok trenutak u kom je kupac morao otkriti nesaobraznost, odnosno momenat okončanja roka za pregled robe iz čl.38 BK. Postavlja se pitanje da li se ovo pravilo može primeniti i kod skrivenih nedostataka. Sporno je da li je kupac dužan po proteku roka za pregled robe da je pregleda ako posumnja u postojanje nesaobraznosti. U teoriji postoje dva stava. Prema prvom, razuman rok bi počeo da teče od momenta stvarnog utvrđenja nesaobraznosti, a kupac nema dužnost da pregleda robu. Prema drugom mišljenju, kupac je dužan da se bavi i naknadno nastalim «momentima sumnje»¹⁹. Naime, ako se pojave simptomi nesaobraznosti, oživljava se obaveza pregleda²⁰. Smatramo da treba prihvatiti drugi stav i da kupac treba, u slučaju sumnje u postojanje nedostataka, da se njima pozabavi, odnosno da izvrši dodatni pregled robe. Budući da o tome ne postoji izričita norma na takvo postupanje je kupac obavezan prema načelu savesnosti. U krajnjoj liniji, otkrivanje mana robe je i u njegovom interesu. Međutim, ovakvo rešenje ne bi nikako smelo da znači da je kupac dužan da stalno pregleda robu da bi utvrdio eventualne nedostatke.

---

¹⁶ Videti više kod Goldštajn, *Privredno ugovorno pravo*, Zagreb, 1967, str. 296.

¹⁷ Videti uz. br. 148 OUZ.

¹⁸ Videti više kod Krüger, Westermann, *nav. delo*, str. 2391.

¹⁹ Videti više kod Staudinger, Magnus, *nav. delo*, str. 414; Krüger, Westermann, *nav. delo*, str. 2391.

²⁰ Videti više kod Schlechtriem, Schwenzer, *nav. delo*, str. 470.

U srpskom pravu je prihvaćeno istovetno pravilo kao i u BK o početku roka kod skrivenih nedostataka. Naime, kod skrivenih mana robe, rok za stavljanje prigovora počinje da teče od dana kada je kupac nedostatak otkrio. Prema čl. 482(1) ZOO *skriveni nedostatak* je nedostatak koji se nije mogao otkriti uobičajenim pregledom prilikom prijema stvari. Smatramo da su reči «prilikom prijema stvari» suviše i da nisu u skladu sa čl. 481(1) ZOO. Naime, skriveni nedostatak je svaki nedostatak koji se nije mogao otkriti prilikom bilo kog uobičajenog pregleda robe, a ne samo pri pregledu robe prilikom njenog preuzimanja. Takođe, kada je ugovoren način pregleda robe skriveni nedostatak je onaj koji nije mogao da se otkrije prilikom takvog, a ne uobičajenog pregleda.²¹ Treba primetiti da ZOO ne zahteva da je kupac pregled i izvršio. Kupac će imati prava u pogledu skrivenih nedostataka, kad se oni naknadno pojave i ako nije izvršio pregled robe.²²

2.2. Trajanje roka

U međunarodnom trgovinskom prometu, kupac mora obavestiti prodavca o prirodi nedostataka *u razumnom roku*. Prilikom donošenja ove norme vođene su brojne rasprave,²³ dok su oko stvarnog trajanja roka u praksi postojale velike razlike, a u teoriji sporovi. Termin „razuman rok“ je neprecizan i neodređen, a za njegovo odmeravanje ne postoje kriterijumi u konvenciji ni u *travaux préparatoires*.

Ranije su sudovi polazili od rešenja koja postoje u nacionalnim pravima i pokušavali da ih primene i kod međunarodne prodaje robe. Nemački sudovi su redovno rok odmeravali veoma strogo u trajanju od nekoliko dana. Nasuprot tome, američki i francuski sudovi su po tom pitanju bili mnogo fleksibilniji, pa je u nekim odlukama razumnim smatran i rok od nekoliko meseci (npr. 6 meseci)²⁴ ili čak nekoliko godina (2 do 3 godine)²⁵. Posledica takvog postupanja je bila neujednačena praksa, koja je za strane u sporu značila visok stepen neizvesnosti. Danas je zbog potrebe unapređenja jednoobraznosti primene Bečke konvencije postignut kompromis i sudska praksa je, po ovom pitanju, mnogo usklađenija.

²¹ *Komentar Zakona o obligacionim odnosima*, knjiga II, redaktori Perović, Stojanović, str. 86.

²² Isto tako *Komentar Zakona o obligacionim odnosima*, knjiga II, redaktori Perović, Stojanović, str. 86.

²³ Čl. 39(1) BK je fleksibilniji od čl. 39 ULIS koji je zahtevao prigovor *u kratkom roku*.

²⁴ Videti sudske prakse navedenu u Aneksu CISG – Advisory Council Opinion no. 2, Examination of the Goods and Notice of Non-Conformity: Articles 38 and 39, 7 June 2004.

²⁵ Videti više kod Schlechtriem, Schwenger, *nav. delo*, str. 468.

Razuman rok nije dug rok. Međutim, iz toga se ne sme zaključiti da se radi o kratkom roku²⁶. U teoriji je velikim delom prihvaćeno da razuman rok predstavlja period od dve nedelje do mesec dana.²⁷ Međutim, to nije jedinstven rok, nego se on određuje prema okolnostima pojedinačnog slučaja. Iz tog razloga su moguća odstupanja u njegovom trajanju, odnosno može biti i kraći i duži od gore navedenog perioda.

Prilikom odmeravanja razumnog roka treba uvažiti trgovinske običaje i praksu uspostavljenu među stranama, kao i određene činjenice. Prvu grupu čine okolnosti koje se odnose na robu. Najpre je važna *vrsta robe*. Rok za obaveštavanje nije isti kod trajne i lako kvarljive robe. Kod lako kvarljive robe (npr. voća i povrća) je potrebno da kupac nedostatak reklamira brzo, jer odugovlačenje u ovom slučaju može da dovede do propasti većeg dela ili cele količine robe. Takođe, što vreme više odmiče teže je utvrditi uzrok štete, a i brzo raste verovatnoća da uzrok nedostatka potiče iz sfere rizika kupca²⁸. Najčešće se kod lako kvarljive robe kao razuman uzima rok od nekoliko sati do 3 dana. Rok za obaveštavanje je kraći i ako je predmet ugovora sezonska roba ili ako je potreban brz pregled robe od strane stručnjaka²⁹. I na kraju, brzo obaveštavanje se može zahtevati i kad kupac treba brzo da preradi robu.

Drugo, prilikom određivanja trajanja razumnog roka treba voditi računa i o *vrsti nedostataka*. Ako je roba pogođena nedostatkom koji je lako vidljiv npr. uništeno originalno pakovanje, tada se skraćuje razuman rok za obaveštavanje.³⁰

Sledeću grupu predstavljaju okolnosti koje su iz sfere kupca, a koje se mogu uzeti u obzir ako su prodavcu prilikom zaključenja ugovora bile poznate ili morale biti poznate³¹. Na prvom mestu je relevantna *stručnost*

---

²⁶ Videti više kod Staudinger, Magnus, *nav. delo*, str. 415. Suprotno, Enderlein, Maskow, *International Sales Law*, Oceana Publications, 1992, str. 159.

²⁷ Među nemačkim autorima ne postoji potpuna saglasnost oko trajanja razumnog roka kod trajne robe. Neki od njih se zalažu za rok od 14 dana npr. Schmidt, *Münchener Kommentar zum Handelsgesetzbuch*, München, 2004, str. 530; Staudinger, Magnus, *nav. delo*, str. 417, 418; dok drugi smatraju da razuman rok treba da bude odmeravan u trajanju od mesec dana npr. Schlechtriem, Schwenger, *nav. delo*, str. 468; Krüger, Westermann, *nav. delo*, str. 2392; Bamberger, Roth, *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Band 3, München, 2003, str. 2828.

²⁸ Videti više kod Staudinger, Magnus, *nav. delo*, str. 417; Krüger, Westermann, *nav. delo*, str. 2394.

²⁹ Videti više kod Schlechtriem, Schwenger, *nav. delo*, str. 467.

³⁰ „Rok od preko 20 dana nije rok u kome kupac može staviti prodavcu prigovor o saobraznosti robe ugovoru.“ Prema stavu zauzetom u odluci kupac je bio dužan da vidljivim nedostacima prigovori bez odlaganja. Naime, pravila o kratkim rokovima su diktirana potrebom prometa, a radi eliminisanja neizvesnosti. Odluka T-3/92, Spoljnotrgovinska arbitraža pri Privrednoj komori Jugoslavije, 12 jul 1994. www.cisg.law.pace.edu

³¹ Ovde se analogno primenjuje pravilo iz čl. 38(3) BK, kao i kod roka za pregled robe.

kupca. Ako je kupac stručnjak trebaće mu manje vremena za obaveštavanje nego licu koje nije stručnjak. Kupac koji nije stručnjak će za pregled komplikovane mašine morati da angažuje 3. lice, pa mu je stoga potrebno odobriti duži rok.³² Da li je kupcu potrebna pomoć 3. lica treba ceniti prema objektivnom standardu, odnosno da li bi razumnom kupcu istih svojstava u istim okolnostima bila potrebna pomoć.³³

Potom, od značaja za trajanje razumnog roka su i *eksterne okolnosti*. Prema čl. 20(2) BK u rok se ne uračunavaju zvanični praznici i neradni dani (npr. Nova godina). Naravno, ako kupac radi u vreme praznika onda se i ti dani uračunavaju u rok.³⁴

Na dužinu razumnog roka utiče i *pravno sredstvo* koje će kupac koristiti. Kad kupac namerava da zahteva zamenu ili popravku robe ili raskid ugovora, on bi trebalo brže da reaguje nego kad želi da zadrži robu, a traži smanjenje cene ili naknadu štete. U prvom slučaju rok treba da bude kraći iz dva razloga. Prvo, prodavac ne može preduzeti ništa da otkloni nedostatak dok za njega ne sazna. I drugo, prodavcu treba omogućiti brzo reagovanje, odnosno on treba da organizuje povratni transport robe i da na druge načine pokuša da smanji gubitke.

I na kraju, prilikom odmeravanja razumnog roka treba uzeti u obzir *poslovne okolnosti* kupca. Po pravilu će razuman rok za malo preduzeće biti duži nego za veliko dobro organizovano preduzeće.

Za razliku od međunarodne prodaje, pravila našeg ZOO kod ugovora u privredi, kao i OUZ nalažu stavljanje prigovora bez odlaganja. Uporednopravno posmatrano ovakvo rešenje predviđaju i mnoga druga nacionalna prava. Razlog leži u tome što se radi o unutrašnjoj prodaji.

Izraz *bez odlaganja* znači da kupac ne sme «propustiti ni malo vremena od trenutka kad mu je moguće pregledati stvar, ustanoviti nedostatak i o njemu obavijestiti prodavaoca»³⁵. Iako je kupac dužan da nedostacima prigovori bez odlaganja ipak mu se mora priznati određeno vreme potrebno za sastavljanje prigovora. «Bez odgađanja znači bez skrivljenog zatezanja»³⁶. Kada će se u konkretnom slučaju smatrati da je prigovor stavljen bez odlaganja je faktičko pitanje. Prilikom procene da li je prigovor učinjen bez odlaganja relevantne su okolnosti poput vrste robe i vrste nedostataka, količine robe, kao i okolnosti iz sfere kupca. Naravno da se od

---

³² Videti više kod Bianca, Bonell, *Commentary on the International Sales Law – The 1980 Vienna Sales Convention*, Milan, 1987, str. 311.

³³ Videti čl. 8(2) BK.

³⁴ Videti više kod Staudinger, Magnus, *nav. delo*, str. 417; Schmidt, *nav. delo*, str. 530.

³⁵ Vizner, Bukljaš, *nav. delo*, str. 1609.

³⁶ Goldštajn, *Privredno ugovorno pravo*, str. 295.

kupca očekuje brže reagovanje kad je predmet ugovora kvarljiva roba ili kad je isporučena mala količina robe, nego kad je predmet ugovora trajna roba. Kod ugovora o prodaji u privredi smatra se da je obaveštenje kupca o nedostacima robe učinjeno bez odlaganja samo ako je saopšteno istog ili narednog dana od kada je nedostatak konstatovan.³⁷

2.3. Prekluzivni rok

Objektivni rokovi u kojima kupac može da prigovori manama robe se razlikuju u međunarodnoj i domaćoj prodaji. U međunarodnoj trgovini kupac definitivno gubi pravo da se poziva na nesaobraznost u roku od dve godine od stvarne predaje robe kupcu, dok prema srpskom pravu prodavac odgovara za materijalne nedostatke koji se pokažu u roku od šest meseci od predaje stvari.³⁸

Ako se imaju na umu rešenja prisutna u našem i drugim nacionalnim pravima rok od dve godine iz čl. 39(2) BK je relativno dugačak. I prilikom donošenja Bečke konvencije su oko toga vođene brojne rasprave³⁹ i isticali prigovori da je rok nerazumno dugačak i arbitraran. Nesporno je da je teže odrediti uzrok nedostatka kad prođe više vremena od predaje robe kupcu. Međutim, sadašnje rešenje je plod kompromisa, a bilo je potrebno iz sledećih razloga. Prvo, bilo je nužno da se u obzir uzmu uslovi pod kojima se odvija međunarodna trgovina. Drugo, neophodno je bilo da se uvaži interesi prodavca, odnosno da on u određenom trenutku bude siguran da je određeni posao završen.

Prema Bečkoj konvenciji krajnji rok u kome kupac može prigovoriti nesaobraznosti robe je dve godine. Ovaj rok važi i kod vidljivih i kod skrivenih nedostataka, ali je od stvarnog značaja za skrivene nesaobraznosti robe. Ovo stoga što skriveni nedostaci koji se nisu mogli niti morali otkriti prilikom pregleda robe mogu postati vidljivi tek prilikom njene upotrebe. U našem pravu se i prema ZOO i prema OUZ objektivni rok od šest meseci za stavljanje prigovora isključivo vezuje za skrivene nedostatke robe. Treba imati u vidu da se ovde radi o krajnjem roku u kome se prigovor može staviti, a kupac je dužan da prodavcu reklamira nedostatak odmah po otkrivanju.⁴⁰

---

³⁷ Presuda Vrhovnog suda Vojvodine Pž-287/82 od 3.XI 1982, Privreda i pravo br. 3-4/84, str. 84.

³⁸ Videti čl. 39(2) BK, čl.39(1) ULIS, čl. 482(2) ZOO i uz. br. 151(2) OUZ.

³⁹ Videti više kod Vilus, *Komentar Konvencije UN o međunarodnoj prodaji robe*, Zagreb, 1981, str. 119,120.

⁴⁰ «Za blagovremenost reklamacija zbog skrivenih mana potrebno je ne samo da je reklamacija učinjena u roku od šest meseci od dana isporuke, već i da je podneta bez

Kod međunarodne prodaje robe se dvogodišnji rok primenjuje i u slučajevima kad kupac ima razumno opravdanje za nedavanje obaveštenja⁴¹. Nasuprot tome, rok od dve godine, odnosno šest meseci neće važiti kad je nespojiv sa ugovorenim garantnim rokom i u slučaju nesavesnosti prodavca tj. ako je prodavac znao za postojanje nedostatka.

Rok od dve godine je *prekluzivan*, budući da po njegovom proteku kupac gubi pravo da se poziva na nesaobraznost. To nije rok zastarelosti,⁴² pa njegov tok ne može biti prekinut ili zaustavljen. Takođe, sudovi na njega paze *ex officio*. Smatramo i da je rok od šest meseci, u domaćem pravu, po svojoj prirodi prekluzivan,⁴³ budući da njegovo propuštanje vodi gubitku prava. Suprotno navedenom, naša sudska praksa nije jedinstvena po tom pitanju. S jedne strane, sudske odluke potvrđuju da je rok od šest meseci prekluzivan,⁴⁴ a s druge, postoje sudske odluke u kojima se navodi da sud ne vodi računa po službenoj dužnosti o poštovanju ovog roka, nego samo na zahtev prodavca.⁴⁵

Prema formulaciji čl. 39(2) BK potrebno je da je kupac prodavca obavestio o nedostatku saobraznosti. To znači da obaveštenje, ako je učinjeno u pismenoj formi, mora biti poslato najkasnije do dana koji bi omogućio prodavcu da ga primi u roku od dve godine⁴⁶. Nasuprot tome, u našem pravu prodavac odgovara za nedostatke koji se pokažu do isteka roka od šest meseci. Prema tome, bitno je da nedostaci budu otkriveni pre isteka roka, a obaveštenje prodavcu o nedostacima može stići i po njegovom proteku.

U međunarodnoj prodaji robe, rok od dve godine počinje da teče od momenta stvarne predaje robe kupcu. *Stvarna predaja robe* predstavlja *fizičku predaju* robe kupcu ili od strane njega ovlašćenom licu. Vreme

---

odlaganja čim je mana otkrivena.» Rešenje Vrhovnog privrednog suda SI-692/56. Navedeno prema *Komentar Zakona o obligacionim odnosima*, knjiga II, redaktori Perović, Stojanović, str. 88.

⁴¹ Videti čl. 44 BK.

⁴² Pitanje zastarelosti je regulisano u Konvenciji UN o zastarelosti kod međunarodne prodaje robe iz 1974. godine, a za države koje je nisu ratifikovale primenjuju se norme sadržane u nacionalnom pravu.

⁴³ Tako Kapor, *Ugovor o kupovini i prodaji robe – Tumač opštih uzansi za promet robom*, Beograd, 1961, str. 165; Jankovec, *Ugovorna odgovornost*, Beograd, 1993, str. 146; *Komentar Zakona o obligacionim odnosima*, knjiga I, redaktori Blagojević, Krulj, str. 980.

⁴⁴ «Prigovori da roba ima skrivene mane ne mogu se staviti po isteku šest meseci od dana prijema isporuke. Šestomesečni rok je prekluzivni rok.» Odluka Glavne državne arbitraže Gs-431/54. Navedeno prema *Komentar Zakona o obligacionim odnosima*, knjiga II, redaktori Perović, Stojanović, str. 88.

⁴⁵ Videti više kod Jankovec, *nav. delo*, str. 147 i fusnota 34.

⁴⁶ Isto tako Schlechtriem, *Schwenzer, nav. delo*, str. 470.

stvarne predaje robe je izabrano kao merodavno jer predstavlja najlakše utvrdiv dan za izračunavanje roka⁴⁷. Za stvarnu predaju nije od značaja vreme prelaska rizika, niti predaja dokumenata koji predstavljaju robu. Treba imati na umu da pojam stvarna predaja nije identičan sa pojmom isporuke. Kad prema ugovoru o prodaji roba treba da se preveze, isporuka je izvršena predajom robe prvom prevoziocu. Za razliku od toga, stvarna predaja kupcu je predaja robe kupcu ili ovlašćenom licu u mestu opredeljenja. U međunarodnoj prodaji, gde roba može relativno dugo biti u transportu razlika između ova dva trenutka može biti značajna. Ako se isporuka vrši stavljanjem robe kupcu na raspolaganje, ona se izvršava pripremom robe na mestu isporuke i slanjem obaveštenja kupcu. Prema tome, ni u ovom slučaju ne postoji podudarnost između vremena isporuke i stvarne predaje robe. I na kraju, kad kupac neopravdano odbije da primi robu, onda se trenutkom stvarne predaje smatra trenutak u kome je stvarna predaja trebalo da bude izvršena⁴⁸.

Za razliku od rešenja prihvaćenog u međunarodnoj prodaji, prema ZOO šestomesečni rok počinje da teče od predaje stvari, odnosno početak roka se vezuje za izvršenje isporuke. Budući da je u našem pravu prihvaćeno tradicionalno shvatanje prema kome je za izvršenje isporuke potrebno uručenje robe kupcu, početak roka se vezuje za trenutak kad je roba stvarno predata kupcu. Izuzetno, kod ugovora o prodaji sa otpremom rok će početi da teče od trenutka uručjenja robe prevoziocu ili licu koje organizuje otpremu.

2.4. Ugovoreni garantni rok

Dvogodišnji rok za obaveštavanje se neće primenjivati kad je nesaglasan sa ugovorenim garantnim rokom. Prema tome, strane svojim sporazumom mogu izmeniti dejstvo čl. 39(2) BK, odnosno mogu produžiti ili skratiti krajnji rok za obaveštavanje.

Ugovoreni garantni rok može imati različitu svrhu. Naime, on može predstavljati dopunu pravnim sredstvima iz konvencije ili njihovu zame-nu. U svakom konkretnom slučaju tumačenjem ugovora se mora odrediti u kakvom su odnosu garantni rok i rok iz čl. 39(2) BK.

Nesporno je kad garancija predstavlja dodatak ostalim pravnim sredstvima i kad je garantni rok kraći od dve godine, da to ne utiče na pravo kupca da obavesti prodavca u roku od dve godine o skrivenom nedostatku. Ako prodavac kupcu garantuje da mašina neće propasti u roku od go-

---

⁴⁷ Bianca, Bonell, *nav. delo*, str. 310.

⁴⁸ Videti više kod Krüger, Westermann, *nav. delo*, str. 2395.

dinu dana to nema dejstvo na dvogodišnji rok iz čl. 39(2) BK. Naime, kupac može prigovoriti i nedostacima koji se pojave po proteku garantnog roka, u roku od dve godine.

Ako se, međutim, strane sporazumeju da garancija treba da zameni pravna sredstva, prema jednom stavu dvogodišnji rok iz čl. 39(2) BK može biti produžen ili skraćen⁴⁹. Skraćenje roka će postojati ako se npr. strane dogovore da će prodavac odgovarati za nesaobraznost samo pod uslovom da ga kupac obavesti o nedostatku u roku od 90 dana⁵⁰. Takođe, veoma često kod kvarljive robe prodavac daje kratku garanciju npr. da ga kupac o nedostatku mora obavestiti u roku od 30 dan nakon prijema⁵¹. Produženje roka će postojati kad je ugovoren garantni rok duži od dve godine. U praksi, duži garantni rokovi postoje pre svega kod tehničke robe (npr. komplikovana mašina, automobil). Prema drugom stanovištu moguće je samo produženje dvogodišnjeg roka⁵². Smatramo da se drugi stav ne može prihvatiti jer čl. 39(2) BK dopušta izmenu roka za prigovor uvek kad je taj rok nesaglasan sa ugovorenim garantnim rokom, odnosno dopušteno je i njegovo skraćenje i produženje.

Drugo važno pitanje je da li se, i kod ugovorne garancije, primenjuje čl. 39(1) BK, odnosno da li obaveštenje mora biti poslato u razumnom roku nakon što kupac otkrije ili je morao otkriti nesaobraznost ili on može čekati do kraja garantnog roka. Dominantan je stav da u odsustvu suprotnog sporazuma, kupac u skladu sa čl. 39(1) BK ima dužnost blagovremenog i urednog obaveštavanja o nedostacima⁵³. Nalazimo da je navedeno mišljenje ispravno jer je takva dužnost kupca u skladu sa načelom savevnosti i poštenja. Pored toga, blagovremeno obaveštavanje je i u interesu samog kupca.

I na kraju, ako nedostatak bude otkriven pred istek garantnog roka, a obaveštenje je učinjeno u pismenoj formi, može biti sporno da li kupac mora da pošalje obaveštenje tako da ono prodavcu stigne pre isteka garantnog roka ili on obaveštenje može poslati u razumnom roku, čak i ako bi na taj način garantni rok bio produžen. Prema jednom stavu, ako je prodavac garantovao posebne osobine robe ili njenu podobnost za uobičajenu ili naročitu svrhu u određenom roku, a stavljanje prigovora nije detaljno regulisano, trebalo bi kupcu priznati razumni rok za slanje obave-

⁴⁹ Bamberger, Roth, *nav. delo*, str. 2829; Enderlein, Maskow, *nav. delo*, str. 162; Schlechtriem, Schwenger, *nav. delo*, str. 471; Staudinger, Magnus, *nav. delo*, str. 423.

⁵⁰ Schlechtriem, Schwenger, *nav. delo*, str. 471.

⁵¹ Videti više kod Bianca, Bonell, *nav. delo*, str. 311.

⁵² Videti više kod Enderlein, Maskow, *nav. delo*, str. 162.

⁵³ Videti više kod Bamberger, Roth, *nav. delo*, str. 2829; Staudinger, Magnus, *nav. delo*, str. 423; Schlechtriem, Schwenger, *nav. delo*, str. 472.

štenja⁵⁴. Prema našem mišljenju, najbolje je da strane u svom ugovoru izričito regulišu ovo pitanje. Ukoliko to izostane, problem treba rešiti analognom primenom čl. 39(2) BK i na ugovoreni garantni rok. Naime, garantni rok nije novi rok, nego predstavlja produženje ili skraćenje dvogodišnjeg roka. Stoga treba i na ugovoreni garantni rok, u odsustvu drugačijeg sporazuma strana, primeniti pravila koja važe za dvogodišnji rok. Naime, smatramo da kupac gubi pravo da se poziva na nedostatak saobraznosti ako o njemu nije *obavestio* prodavca najkasnije do isteka garantnog roka, odnosno obaveštenje prodavcu mora stići pre isteka garantnog roka. Prema našem mišljenju ovakvo rešenje predstavlja garanciju pravne sigurnosti i sprečava eventualne nesavesnosti i zloupotrebe. Takođe, ono je u skladu i sa interesima obe ugovorne strane. Prodavac pouzdano zna do kada važi data garancija. S druge strane, može izgledati da je kupac na ovaj način stavljen u nepovoljan položaj. Međutim, ako se imaju u vidu savremeni načini komunikacije (npr. e-mail) onda je jasno da i on uživa zaštitu za svo vreme trajanja garantnog roka.

Za razliku od pravila koje postoji u međunarodnoj trgovini, naše pravo dopušta mogućnost da strane ugovorom odrede duži rok, odnosno da prodavac odgovara za nedostatke u periodu dužem od šest meseci. Skraćenje roka prema ZOO nije moguće. Mogućnost ugovornog produženja roka predstavlja dodatni teret za prodavca, a prednost za kupca. Iako se naša teorija o tome ne izjašnjava, smatramo da i u slučaju ugovorenog dužeg roka kupac ima dužnost da prodavca bez odlaganja obavesti o otkrivenom nedostatku. Kao i kod zakonom propisanog šestomesečnog roka potrebno je da nedostatak bude konstatovan u ugovorenom roku. Ako kupac pošalje obaveštenje u pismenoj formi, smatramo da će ono biti blagovremeno i ako prodavcu stigne po proteku ugovorenog roka.

---

⁵⁴ Videti više kod Schlechtriem, Schwenzler, *nav. delo*, str. 472.

*Sandra Fišer-Šobot, PhD., Assistant
Faculty of Law Novi Sad*

Time Frame for Non-Conformity Notice in International and Domestic Law

Abstract

The buyer loses the right to rely on a lack of conformity of the goods if he does not give a notice to the seller. Non-conformity notice has to be made orderly and in a timely manner. Failure to notify the seller has severe consequences and that is the reason why the time frame issue is of great importance.

In this paper are analyzed legal provisions regulating time frame for lack of conformity notice in international and domestic trade, as well as relevant court and arbitration practice.

Key words: contract of sale, non-conformity of the goods, non-conformity notice, time frame for notification, Vienna Sales Convention, Law on Obligations.